

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Phimostomvs Scriptvrariorvm Iohannis Dietenbergii
Theologiae professoris profundiss. ac hæreticæ prauitatis
Inquisitoris vigilantiss. co[n]tra hæreticos æditus
Augustæ Anno M.D.XXX.**

Dietenberger, Johann

Coloniæ, 1532

VD16 D 1501

VIII. Opera nostra bona, esse proprie satisfactoria.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29398

CAPVT. VII.

OPERA NOSTRA ESSE SATISFACTORIA

OSTensuri bona nostra opa, esse apud deum satisfactoria, opæpretium duximus, quid pœnitentialis satisfactionis (de hac siquidē nob̄ iā differendum est) nomine importetur præmittere, ne vel vllum in eius vocabuli sensu piculū timeatur, aut in quoquam, satisfactioni seu redemptioni domini nostri saluatoris Iesu Christi præiudicare videamur. Satisfacere pœnitēcialiter, est debitam deo pœnā (cuius nos p peccata p̄terita, post baptismum admissa, obnoxios fecimus) secundum illius voluntatē reddere & exoluere. Debitā deo pœnam dicimus, quam a peccatoribus deus non exacta iustitia, sed amicabili reconciliatione exigit. Peccādo namq; duplex incurrit malū peccator. Culpam videlicet, qua deum offendit, & pœnæ reatum. Et si quidem mortalis fuerit culpa, æternæ reatum pœnæ incidit, quem tamen pœnitendo, dei qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, benignitate, sic euadit, vt in pœnæ temporariæ, siue hic, siue in purgatorio exoluendæ reatum, amicabiliter corripiendus trīseat, p̄cipue, quando non antecessit tanta pœnitentia, seu contritio, quanta potuit, gratia cooperante, totum animum penitus ab omni reatu expurgare. Neq; enim ita remittuntur tunc peccata, quin dignæ pœnæ debitum adhuc subeūdā maneat, cui peccator obnoxius est. Quod sane debitum, si Augustino credimus, inter alia numeratur, quū in oratione dominica dicimus. Dimitte nobis debita nostra. Neq; prius in cælum aditus patebit, quā hæc debita quoquo modo fuerint integre persoluta. At vbi talium solutio plenarie accesserit, deo, cum aliud quid a nobis haud exigat, satisfecisse dicemur. Sic Pylat⁹ Iudeis satisfecisse legitur, dominum Iesum illorū voluntati tradēs. Nā aliud ab illo nihil ex postulabāt. Porro ne didacul⁹ q̄squā, p̄sentia tāquā n̄ri capitis figmēta, cauilletur scripturis docebim⁹. Primum, dimissa culpa, remanere nonnunquā pœnā. Dein, qd peccator huiusmodi pœnam sua opa coopante gr̄a exoluere potest & tenetur. Postremo qd huiusmodi digne pacta, deo p opa sua peccator

FRENVM LVThERANORVM.

caror recte satisfecisse dicitur. Age primum iam ostēdamus.

¶ Adam primum hominem (qui tanta fuerat sapientia p-
ditus) neminem dubitare putamus, post offensam statim resti-
puisse, q̄ tamen a pœna, peccato suo debita, nequaquam il-
lico liberatus fuit. Fratres Ioseph, diu postquam hunc vēdi-
derant pœnas facti sui dederunt in Aegypto, vt & Rubē cla-
maret. Merito hæc patimur, q̄a peccauim⁹ in fratrem nostrū
& tamen credibile non est Patriarchas tantos, nunquam in-
tere a pœnituisse, neque culpam eis fuisse dimissam. In Leui-
tico scriptum legimus. Anima quę iurauerit & protulerit la-
bijs suis vt male qd faceret vel bene & non fecerit, & illud i-
psū iuramento & sermone firmauerit, oblitaq; postea intel-
lexerit delictum suū, agat pœnitentiā pro peccato, & offe-
rat agnum de gregibus seu capram, orabitq; pro eo sacerdos
& pro peccato eius, & dimittetur ei. Audimus non sufficere
pœnitere, ingemiscere, & apctis resipiscere, sed oportere
insup agnum aut capram offerre (quod ē satisfacere) pro pec-
cato. Nam hæc oblatio, cum esset deo grata, haud fiebat, nisi
post impartitam peccatori gratiam, ad culpæ condonationē,
& ideo non ad culpæ quæ iam dimissa erat, remissionem, sed
ad satisfactionem pro pœna culpæ dimissæ, debita. Moysen
& Aaron, quibus in pœnā aut fastus aut incredulitatis suæ,
non erat permissum vt populum Iudaicum in terram promif-
sionis inducerent, num credemus eos diu ante non fuisse re-
conciliatos in gratiā? Remansit tamē in utroq; pœna pro pec-
cato debita. Dauid, postquā intellexit adulteri culpam sibi
fuisse remissam, sed pœnā reseruata, non destitit fletib⁹ quā
acerbiss. pœnā illā peccato debitā diluere, & cum gemitu o-
rare, sibi deleri iniquitatē, ampliusque a peccato suo lauari.
Afflict⁹ sum, inqt, & humiliat⁹ sum nimis, rugiebā a gemitu
cordis mei. Et paulo post. Qm̄ ego ī flagella pat⁹ sum, & do-
lor meus in conspectu tuo semp &c. Eodē ptinet, quod E-
zechias rex, tāetsi culpa fuisset ei remissa, non tñ ei⁹ p cām, oī
penit⁹ caruit punitione. Rursum ī Daniel. traditur qd quā
Nabuchodonosor audierit somnī sui terribilē expositionē,
Da-

Daniel ei mox consuluit, vt eleemosynis peccata sua redimeret. Ad quid autem attinebat ista redemptio, nisi ad satisfactionem? Tum enim (si b. Augu. credimus pariter & Hierony.) facti sui pœnitens erat, & differebat deus in eum sententiam, per menses duodecim illum expectans, ad satisfaciendum pro peccato. Certe nisi pœna, remissa culpa, soluenda restaret, Iohannes baptista populum ad se confluentem nequaquam fuisset cohortatus, vt dignos agerēt pœnitentiæ fructus, quod nos post sanctos, August. Greg. Chrysost. Hierony. Ambro. Cyprian. satisfacere nominamus. Nam faciendo dignos pœnitentiæ fructus, dignam deo pœnam exoluimus, nostro iudicio, diuinū euadentes, secundum illud Pauli. Si nosmetipsos diiudicemus, non utiq; iudicemur. Vnde b. Chrysost. sup. Matt. ait. Si vis (quod ego consulo) nec hic a deo pœna quauis cruciari, tu ipse tibi iustus sis iudex, referas tibi ipsi rationes viuendi. Audi Paulum dicentem: Quoniam si nosmetipsos iudicauerimus, non utiq; iudicemur. Si id facies ordine paulatim progrediens, ad coronam quoq; peruenies.

Mat. 5.

1. Cor. 11.

¶ His confine est quod Paulus in actis, affirmat se gentibus annunciasse, quatenus pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad deum, digna pœnitentiæ opera facientes. Quam rē apertius Romanis indicat inquit. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita exhibete membra vestra seruire iustitiæ ad sanctificationem. Ac cui putamus iustitiæ, & in quam sanctificationem? Iusti nimirum erant & sanctificati ad quos loquebatur Paulus, quantum ad gratiam intus iustificantem attinebat. Sic enim illos salutauerat. Omnibus qui sunt Romæ: Dilectis dei vocatis sanctis, &c. At erāt iidem adhuc propter reliquias peccatorum & pœnas pro peccatis debitas, etiam iniusti, quippe quas nondum expiassent digna pœnitentia. Mansit ergo nonnihil in illis post culpam condonata, quod iusto vindicandum erat & expiandum supplicio.

Act. 26

Rom. 6.

¶ Similiter Corinthiis scribens, gaudere se dicit, quod secū dum deum tristati fuissent ad pœnitentiam in salutem stabilem.

2. Cor. 9.

X Quæ

Quæ scdm deū, inqt, tristitia est, pñiam in salutem stabile opatur. At cum tristitia scdm deum absq; gratia non sit, hoc ipsum interius scdm deum tritari, ad remissionem peccatorū opatur. Ad qd ergo opus erat, exteriori, quam caulabat, penitentia, nisi ad penarū debitā post culpæ condonationē restantiū expiationem? Vnde subdit apostolus: Ecce enim hoc ipsum, secundum deum contritari vos, quantam in vobis opatur sollicitudinem, hoc est, studium emendandi quod deliquistis, sed defensionem, hoc est, scdm Hierony. satisfactionem pcepti, sed indignationem, nimis, in vos ipsos, pro malis, q̄ gessistis, sed timorem, ne simile qppiam in futuro vobis contingat, sed desiderium, in melius proficiscendi, sed æmulationem pstantiorū virtutum, sed vindictam, hoc est, castigationem vestri, pro peccatis admissis, &c. Si quis ad hunc modum cuncta q̄ in scripturis sunt recensere velit, qbus continetur, post dimissam culpā, remanere poenam peccatis debitam, grandis profecto liber prodiret. At nos iam qd scdm erat statuamus, nimirum, peccatorem posse sua opera, cooperante tamen gratia, huiusmodi poenam exolvere, & ad eius solutionem obligari.

Roma, 6

¶ Diuinæ volūtatis, pco magnificus, S. Paulus, dum huiusmodi poenarū expiationem fidelibus commendaret Romanis solerter pmissit. Humanū dico, pp infirmitatē carnis vestræ. Humanū, inqt, hoc est, leue, ad complendū facile, & hoīs fragilitati plurimū congruens. Vobis do pceptum, a quo nemo se rationabiliter excusare potest. Ideo vero leue, propter infirmitatē hoc est impfectionē vestrā, ac carnis vestræ fragilitatē, ob quā grauiora minime ferre poteritis pcepta. Vbib. Ambr. Medicus spiritalis, non plus a nobis exigit, nedū pcepta quasi grauiā fugeremus ppendentes infirmitatē nostrā, maneremus i morte. Origēes, pudorē quēdā p hoc icutit apostol⁹ auditorib⁹, vt hoc saltē obsequi dependant iustitiæ, & sanctificationi, qd prius imunditiæ & iniquitati detulerāt. Quid ergo tā humanū, hoc est, qd tā leue, qd tā sine onere, & qd nulla ratione prorsus possit infirmitatis excusare, &c. Qd itaq; ab apostolo leue, ac cūctis penit⁹ facile pcepitur, q̄s possibile dubitabit? An humanū dici pote

Ambr.

Origē.

potest, quod homini prorsus impossibile est? Alioq nec domini p̄cursor, nec apostolus Christi p̄ceptum hoc infirmis peccatoribus imposuisset, nec tandem intulisset. Si nos iudicaremus non utiq̄ iudicaremur. Penarum itaque relictarum exolutio peccatoribus possibilis est. ¶ Porro cum sola charitas, deo nostra faciat opera accepta, sitque soli illi talis vindictio debita, neutiquam ei digne exolui poterit, nisi cooperāte charitate & gratia, ex qua si non prodierit, prorsus nulla apud deum reputabitur, dicente apostolo. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeat, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Ea pp̄, necessum est istis expiationib⁹ charitas assit, & coepetur dei gratia, si satisfactionis rationē habere debeāt.

¶ Nec dubium arbitramur, quin ad huiusmodi satisfactiones peccator obligetur, cum illam deus exigit, prācipue quando non tanta prācessit contritio, quanta pro delenda culpa, & expianda commerita pena, a diuina iustitia exigebatur, id quod plurimis supra citatis scripturis ostendimus. Sufficiat iam Pauli autoritas, dicentis. Si nos iudicaremus, utique non iudicaremur. Eatenus nos ergo proprium super admissis obnoxios tenet, quatenus diuinum, vindictam illam exigens, euadere cupimus iudicium. Hinc cum per Iohelem dominus resipiscentiam indixisset. Conuertimini, inquit, ad me in toto corde vestro, mox satisfactoriam vindicationem, expostulans, adiunxit. In ieiunio, fletu & planctu, &c. Et paulo supius, plange quasi virgo accincta sacco, &c. Et ad sacerdotes. Accingite vos & plangite sacerdotes, lamentamini qui ministratis altari. Ingredimini, dormite in saccis ministri dei, &c. Simile in Ezechiele legitur. Si conuersus fuerit impius ab impietate sua, & fecerit iudiciū, & iusticiā, vita viuet, & non morietur. Subscribit Micheas dicens. Indicabo tibi o homo, qd sit bonū, & quid dominus a te requirat. Vtiq̄ facere iudicium, & diligere misericordiam, & ambulare sollicitum cum deo tuo.

¶ Et quid aut vnum aut alterum prophetarū hic cito, quando Hieronym⁹ ip̄e fatetur, vocib⁹ omnīū prophetarū nos voca-

X ij re deum

i. Cor. ii.

i. Cor. iij.

i. Cor. iij.

i. Cor. ii.

Iehel. 2.

Ibid. 2.

Ezech. 33.

re deū ad pœnitentiā, hoc est, ad pœnā debitam pro peccatis. An non ex productis scripturis videmus, deum p̄ter conuersionē ad se (quæ utiq; p̄ iustificantem gratiam fit, qua culpa remittitur etiam exigere, vt faciat peccator iudiciū & iusticiā, id quod ex diuo Paulo iā supra docuimus? At quid ē facere iudiciū, nisi seipsum iudicare, hoc est, seipsum arbitrari plagis ac pœna dignum? Quid facere iusticiam, nisi istud exequi, quod iudicauit, & sibi pœnam statuere, vt isto iudicio, & eius executione, domini effugiatur iudiciū? Hoc autem dei iudiciū, si suo proprio iudicio & iustitia peccato effugerit, nonne deo suis operibus iam satisfecisse dicitur? Nam supra docuimus, satisfacere non esse aliud, quam deo debitam exoluere pro admissis pœnam.

¶ Hæc enim quicumque candide collegerit, haud dubium nisi malitia nolit, opera nostra pœnitētia, ex charitate facta, probabit esse satisfactoria. Hinc dominus ait: Quod superest date eleemosynam, & ecce omnia mūda sunt vobis. Et rursum dimittite, & dimittetur vobis. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cælestis peccata v̄ra. Item, petite & dabitur vobis. Et Iacobus: Orate pro inuicē vt saluemini. Et Petrus. Charitas operit multitudinē peccatorū. Charitas, hoc est, opera charitatis, quæ proximis ex affectu charitatis impendimus, q̄ sunt opa satisfactionis, opit multitudinē peccatorū, vt deus vltra culpā non respiciat, imo p̄ illa opa charitatis etiā pœnā idulgeat. Hoc Pau. voluit vbi ait. Si nos diiudicarem⁹, non utiq; iudicaremur, hoc est, Si nos nostras i deū offensas propria austeritate vlti fuerim⁹, vsq; adeo clemētē se nob̄ ip̄e p̄bebit, vt nolit vlcisci denuo. Neq; eñ bis in idip̄m iudicat. Propter hoc & Dauid sua p̄ctā v̄dicās, confidēter ait ad deū. Vide humilitatē meā, & laborē meū, & dimitte omnia p̄ctā mea. Si non certo sperāset p̄ suā in semetipsum aiaduersionē, commeritas pœnas sibi condonādas, nequaquam ad hunc modum sese afflixisset, neq; petisset condonari sibi peccata, hoc est, pœnas peccatis debitas. Iam enim de remissa culpa satis ei constitit. Huc quoque indulgentiarum
gratia

Lucæ 11.
Lucæ 6.
Matth. 6.
Matth. 10.
Iaco. 5.

1. Petri. 4.

1. Cor. 11.

Psalm. 24.

2. Re. 13.

gratia pertinet, qua absque dubio, pœnæ exsoluuntur debitæ & abolentur peccatorum reliquiæ, cum non frustra dominum Petro dixisse credamus. Quodcumque solueris super terram Matt. 18. erit solutum & in cælis. En quot modis diuina clementia nobis satisfactionem præscripsit, nimirum, eleemosynarum largitione, iniuriarum remissione, propria vel aliorum precatione, charitatis affectione, propria & alterius austeritate, indulgentiarum concessione, vt non sit qui se abscondat a calore sue immensæ benignitatis, sed inexcusabilis tandem inueniatur, qui has diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnit. Nec enim ammodo ignorare potest, quin benignitas dei ad pœnitentiam & satisfactionis opera ipsum adducat. Rom. 1. Nec scripturæ defunt exempla. Satisfecerunt Niniuitæ, pœnitentiæ & satisfactionis assumentes opera. Ionæ. 3. Sic enim textus habet: Vidit deus opera eorum quia conuersi sunt, de via sua mala, & misertus est super malitiam, quam locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit. Porro quæ opera fuerint, præmisit dicēs Et surrexit Rex de solio suo, & abiicit vestimentum suum a se, & indutus ē sacco, & sedit in cinere, & clamauit, & dixit in Niniue ex ore regis & principum eius dicens: Homines & iumenta & boues, & pecora non gustent quicquam, nec pascantur, & aquam non bibant, & operiantur saccis homines & iumenta, & clament ad dominum in fortitudine, & conuertatur vir a via sua mala, & ab iniquitate quæ est in manibus eorū &c. Ecce scriptura manifeste subindicat, Niniuitas domino satisfecisse, ieiunio, fletu, oratione, austeritate. Nisi enim his operibus deo satisfecissent, nec illis placatus, neque misertus (opera huiusmodi respiciens) fuisset. Ita satisfecit Dauid. Item & Achab. Sed & Manasse. Sic Petrus, amare iugiter flens. Sic Magdalena, lachrymis seruatoris pedes rigans, aliq; complures, quorum ingentem penitudinem & afflictiones sua sponte susceptas, clementia dei, velut iustam pœnæ (quæ sceleribus eorum debebatur) satisfactionem admisit, cohibuitque flagellum quod illis inferre meditabatur.

.2. Re. 11.
.3. Re. 21.
.2. Par. 33.
Matt. 26.
Lucæ. 7.

¶ Certe si opera nostra non sint satisfactoria, dominus nos

X in plurimum

Ioan. 6.

plurimum sefellit, orare docens. Dimitte nobis debita nostra &c. Inter hæc namque debita etiamnum pœnarum debita numerantur. Aut ergo satisfacimus orando, impetrantes debitorum & pœnarum quibus obnoxij tenemur relaxationem, & inficias ibit nemo, nos opere nostro satisfacere. Nam orare nostrum, opus quoddam est. Aut nunquam assequimur quod petimus, & fallax erit oratio, fallax & veritas quæ nos hac oratione debitorum remissionē certo consecuturos docuit. Ea propter satisfactionis contradictores, aut obmutescant, aut in nostram concedant sententiam, opera nostra fatentes satisfactoria, aut dominicam precationem, tamquam vanam ac fallacē penitus tollant. Hæc de nostrorum operum satisfactione sufficere credimus, si, ob vitandas hereticorum circūventiones, modicum hoc adiecerimus antidotum. Ex aduerso siquidem illi clamabunt: Christi passio sola sufficiens, imo & superabundans satisfactio fuit pro peccatis nostris, imo totius humani generis, secundū illud. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non nostris autem tantum, sed etiam pro totius mūdi. Aut ergo nostra satisfactio superfluet, aut illius insufficiens erit.

4. Ioan. 2.

RESPONSIO.

Psal. 68.
Esa. 53.
Esa. 61.

EX præmissis haud probe infertur hæc consequētia. Sua etenim satisfactione dominus Christus, nostrā nequaquam exclusit aut inuoluit, sed exigens, eā nobis magis parauit efficacēq; nobis fecit, ac vigorem illi debitum soluendi dedit. Solus quidem sua passione satisfecit, nostræ redemptionis pretium plene exoluendo, secundum illud psalmistæ. Quæ non rapui, tunc exoluebā, disciplina quippe pacis super eum, & liuore eius sanati sumus, q̄ in dilectione sua, & indulgentia sua nos redemit. Nec hoc tm̄, insuper sua satisfactione, nostris operibus vt essent satisfactoria commeruit. Satisfacim⁹ tamen & nos, non culpas diluendo, non humani generis aut nostrā ex nob̄ salutē procurādo, non illius satisfactionis deficiētiā vel sufficiētiā supimplēdo, sed commeritas post recidiuū pœnas, diuina iusticia exactas explēdo. Aeterna qdē lege decretū ē, post peccata, baptismū sequētia, si dei æquissimi, q̄ tm̄ ingratitude malum, nequa-

1. Cor. 11.

nequaquā relinquet inultum, euadere iudiciū velim⁹, nosmet-
ip̃os, p̃enas soluēdo debitas, iudicem⁹. Quas qui hic exoluere
contēnit, post hac vel i purgatorio explebit, vel i inferno, nūquā
exoluturus reddet. Iam de op̃e iustificatione pauca doceam⁹

Math. 5.

¶ DE OPERVM IUSTIFICATIONE.

Operibus nostris nos iustificari tam a schismaticis, quam
a nonnullis pro catholicorum parte stantibus, male au-
diebatur, illis asserentibus, blasphemum et a scripturis alie-
num. Istis autem sermonis improprietatem causantibus ac
dicentibus. Eatenus opera iustificare, quatenus beatificant
Improprie iustificare, proprie beatificare. At q̃a nostr̃e non ē
in hac lucubratiuncula singulorū opiniones vel referre, vel re-
fellere. Sed simpliciter ac sincere, nostr̃e fid̃i veritatē osten-
dere pariter & firmare, hoc em̃ & T, G, R, D, P, ex postolare
visa est, veram ac puram nostr̃e religionis ecclesĩe q̃ catholice
sententiam, subscripto accipito, paradoxo.

¶ CATHOLICAE FIDAEI PARADOXVM.

Operibus ex charitate factis, non solum beatificamur, sed
vere quoque iustificamur. ¶ Paradoxi declaratio.

Quia nob̃ vndiq̃ insidiatur scripturarij, scripturis contra
scriptur̃e veritatē abutētes, p̃mittēdū duxim⁹, quā va-
rie scriptura diuersis tribuat beatificare, nec non iustificare.

Beatificare cū primis deo optio tribuitur, q̃ sol⁹ potēs ē sua au-
toritate, verā (cū om̃ib. ad illā conducētib⁹) p̃stare btitudinem
sc̃dm illud: Domin⁹ salutē tribuit, sperauim⁹ i dom. &c Non ē
, inquit, absq̃ me saluator. Dein btificare his tribuitur, q̃ alios
siue vere, siue false beatos proclamāt. Btificam⁹, inqt, Iacobus
eos q̃ sustinuerūt. Esai: popule me⁹ q̃ te bt̃m dicūt, ip̃i te deci-
piūt, & viā gressuū tuorū dissipant. Et rursum: Erunt q̃ beatifi-
cant populū istū seducētes, & q̃ btificātur p̃cipitari. Tādē btifi-
care q̃q̃ dicūtur, q̃ habita, suos possessores celesti btitudie dig-
nos efficiūt. Hoc modo, dei dōna, q̃b⁹ fideles ad supnā btitudi-
nē ordinātur, btificare dicūtur, siue habit⁹, siue act⁹, siue aliud
qd̃ sint. Sic beatificamur fide sc̃dm illud. Bt̃i q̃ non viderūt &
crediderūt, Spe q̃q̃. d. Paul. Spe salui facti sumus. Charitate,
referēte Tho. bt̃ioēs q̃ diligūt te. G̃ra & remissione peccatorū

Eccle. 45.
Psal. 83.
Prou. 21.
i. Tim. 4.
Esa. 43.
Osc. 13.
Iaco. 5.
Esaia. 2.
Esaia. 9.

Iona. 20.
Roma. 8.
Tobia. 19.